

Чому? Тому що питання дуже важливі, смисложиттєві, як їх означив С. Кримський. Питання, з якими стикається кожна людина, ну, можливо, практично кожна – життя і смерть як факти, смерть близьких людей, ситуації, з приводу яких ми або радіємо («як мені повезло» – це наслідок чи випадково?!), або страждаємо (знову ж таки, аналогічно – це наслідок чи випадково?!), іншими словами – це карма, доля чи що?! Адже цілком очевидно, що людина хоче бути щасливою, гарно жити, мати всього вдосталь... і хочеться, щоб «саме ТАК відбувалось в житті»... Але є, так як є. Тому кожен з нас, навіть не будучи філософом, стикається з такими питаннями і в силу свого рівня розвитку та вченості шукає відповідь на ці запитання.

Певно, є велика різниця між допитливістю і філософською допитливістю. Перша – буденна, щоденна, простіша... Інша, філософська, глибинніша, можливо навіть з муками, стражданнями, виходом за межі комфорту, безмежна... Для прикладу, питання щодо прояснення предметного поля людського існування: «... з фізичного боку світ постає як «божевільний танок» електронів та інших часток» [1, с. 19]. Але ми світ сприймаємо, відчуваємо, розуміємо по-інакшому – через призму властивостей, відношення, предметності. Тобто знаємо про електрони, протони..., але світ бачимо як систему предметів, речей, і певним чином до них відносимося.

Отож, позитивна наука займається конкретними питаннями, які можна перевірити досвідом чи експериментом, і питання щодо його важливості в принципі не коректне. Філософія ж продукує світоглядний погляд на буття, який може сприйматися як спекулятивно-схоластичні міркування, але, на чому наголошує С. Кримський, має не меншу цінність [1, с. 23]. Найперше це проявляється в обґрунтуванні місця людини в Універсумі – пошук філософією «Дому буття» для людства, яким стали Космос (античність), храм Боголюдини (середньовіччя), історія (Новий час)...

Отже, С. Кримський аргументовано висновує про філософію як літургію смислу, її значимість та фундаментальне завдання – смислосбудівництво життя та діяльності людини.

Чим є філософія для кожного з нас – це питання до кожного. Найперше до тих, хто стає на шлях філософського пізнання та розуміння, хто свідомо актуалізовує світоглядні питання... Однак, на яке б крило метелика не дивитись – ліве чи праве, воно вабить, інтригує і не залишає байдужим. Адже Я собі не байдужа, тим паче Я як «творець, ваятель» (хоча тут ще теж знак запитання)...

Література

1. Кримський С. Філософія – авантюра духу чи літургія смислу? Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення). Київ: Знання, 2012. С. 15–27.

СТИЛІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ТА ЇХ ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Марія Козігора,

викладач кафедри педагогіки та психології

КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Актуальність теми. На сьогодні актуальним питанням викладацької діяльності є використання оптимального стилю спілкування. Розуміння цього процесу дає можливість викладачу проводити свої заняття так, щоб студент не просто засвоював матеріал, а й щоб відчував комфорт у спілкуванні.

Психологічний зміст індивідуального стилю діяльності «це обумовлена типологічними особливостями стійка система способів, яка складається у людини, яка прагне до найкращого здійснення даної діяльності,... індивідуально-своєрідна система психологічних засобів, які

свідомо чи стихійно використовує людина з метою найкращого врівноваження своєї (психологічно обумовленої) індивідуальності з предметними зовнішніми умовами діяльності».

Стиль діяльності пов'язаний з стилем саморегуляції: вони розглядаються як взаємопов'язані сторони цілісного індивідуального стилю активності і діяльності людини. Взагалі поняття «стиль» трактується у широкому контексті, як стиль поведінки, стиль діяльності, стиль керівництва (лідерства), стиль спілкування, когнітивний стиль і т. д. [1, с. 392].

Є декілька класифікацій стилів педагогічної діяльності (К. Левін, Г. М. Андреева, А. К. Маркова та інші). Розглянемо детальніше класифікацію за А. К. Марковою. Вона виділяє три стилі: авторитарний, демократичний та ліберальний.

Авторитарний стиль. Цей стиль викладання характеризується диктатом. Викладач сам вирішує спрямованість групи, приймає усі рішення, встановлює жорсткий контроль за виконанням вказівок, не враховує думку студентів та не пояснює свої дії. Студенти стають пасивними виконавцями, пригнічується їхня самостійність та ініціативність. Вони втрачають інтерес до навчання, активність, може проявлятися низька самооцінка та агресивність. При такому керівництві іде спрямування своїх сил на психологічних захист, а не на засвоєння матеріалу чи на особистісний розвиток.

Основними методами впливу такого викладача є наказ, повчання, інструкція, вказівка, догана. Авторитарний викладач не припускає заперечень з боку студентів. Усе це породжує несприятливий психологічний клімат, гальмує формування колективних якостей, розвиває у студентів невпевненість у своїх силах [2, с. 319].

Демократичний стиль. Для цього стилю характерні доброзичливість, довіра, вимогливість у поєднанні з повагою, позитивна атмосфера у спілкуванні, врахування індивідуальних особливостей кожного учасника освітнього процесу. Такий викладач заохочує на діяльність, прислухається до думок, підтримує право на власну думку. Основними методами впливу є спонукання до дій, порада, прохання, прагнення залучити студентів до активної роботи. У викладачів з цим стилем керівництва студенти відчують стан спокою, підвищується самооцінка. Самі ж педагоги основну увагу звертають на свої педагогічні уміння, для них характерна професійна стійкість та задоволення своєю професією.

Даний стиль педагогічного спілкування викликає прихильність студентів до педагога, створює дружнє взаєморозуміння між ними, викликає тільки позитивні емоції, дозволяє зрозуміти цінності у співпраці спільної діяльності, спонукає до самостійності, розвиває ініціативу і впевненість в собі, товариську, сприяє становленню довіри в особистих взаєминах. Крім цього, даний стиль свідчить про високий професіоналізм викладача, його позитивні моральні якості і любов до дітей [5, с. 157].

Ліберальний стиль. За ліберального стилю у викладача немає стійкої педагогічної позиції. Вона виявляється у невтручанні, низькому рівні вимог до виховання. Педагог безвідповідальний сам і не вимагає відповідальності у інших, він безініціативний, непослідовний у прийнятті рішень та у своїх діях. Ліберальний викладач прагне не втручатися в життя колективу, легко підкоряючись суперечливим впливам. Він формально виконує свої функціональні обов'язки, обмежуючись лише викладанням. Стиль потурального спілкування реалізує тактику невтручання, основу якої складають байдужість і незацікавленість проблемами як закладу, так і студентів. Педагог займає позицію стороннього спостерігача, прагне, як можна менше втручатися в життєдіяльність учнів, практично усувається від керівництва ними.

Такий викладач часто забуває про вимоги, які він ставить, а через певний час пред'являє протилежні їм. Дуже часто освітній процес пускається на самоплив, переоцінюються можливості учнів, оцінки залежать більшість не від знань, а від настрою викладача. Наслідком такої діяльності є відсутність контролю, незадовільність успішності та дисципліни. Такий стиль не сприяє розвитку активності студентів, не спонукає до ініціативи та самостійності [4, с. 80].

Кожен стиль педагогічної діяльності має свої особливості та характерні риси, які ми можемо узагальнити та представити у таблиці (табл. 1):

Таблиця 1

Характерні особливості стилів педагогічної діяльності

Стиль	Діяльність	Головні методи впливу
Авторитарний	Чітке мовлення, непривітний тон, емоції та думка студентів не враховується, викладач свої дії не пояснює та не обґрунтовує	Наказ, повчання, вимога, вказівка
Демократичний	Товариський тон мовлення, враховується думка студентів, спільне прийняття рішень, враховується і успішність, і особистісні якості студента	Порада, прохання, залучення до спільної діяльності
Ліберальний	Нема чіткого вияву лідерства викладача, діяльність здійснюється без системи, студенти роблять так, як їм хочеться, можливі приховані конфлікти	Відстороненість від керівництвом студентським колективом

Також є цікавою класифікація стилів В. А. Кан-Калік (за характером включеності спілкування педагога):

1) стиль захопленості. Основним у цьому стилі є поєднання професіоналізму викладача та етичних установок. Спостерігається активно-позитивне ставлення до студентів, закоханість у викладацьку діяльність, що передається вихованцям;

2) стиль дружнього відношення. Характеризується позитивним сприйняттям студентами викладача, який проявляє до них повагу та позитивне ставлення. Товариськість має бути педагогічно доцільною та не суперечити нормам взаємодії;

3) стиль спілкування – певна дистанція, яка виражає авторитарний стиль, але позитивно впливає на загальні показники дисципліни, організованість та не може призвести до особистісних змін (неадекватної самооцінки, фрустрації) [3].

Отже, стиль педагогічної діяльності є важливим елементом освітнього процесу. Оптимальним є той стиль викладання, який захоплює не тільки викладача, а й студентів, створює позитивне налаштування та атмосферу.

Література

1. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ: Каравела. 6-те вид., 2019. С. 392–395.
2. Коломієць А., Ільчук В. Інноваційні підходи до стилю педагогічного спілкування викладача вищої школи. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*, 2014. Вип. 38. С. 319–326.
3. Стили педагогического спілкування. URL: https://pidru4niki.com/83392/-psihologiya/stili_pedagogichnogo_spilkuvannya (дата звернення: 07.12.2021).
4. Тогочинський О. М., Третяк О. С., Чебоненко С. О. Тактики використання стилів викладання у закладі вищої освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. Чернігів, 2018. Вип. 155. С. 80–84.
5. Чумакова О. А. Порівняльна характеристика стилів педагогічного спілкування. *Педагогічна майстерність викладача вищої школи: зб. статей викладачів – слухачів курсів підвищення кваліфікації*. Одеса, 2019, С. 157–165.